

העזבי והעזדק

יו"ל ע"י מוסדות קוסון בארה"ק
בנשיאות אדמו"ר שליט"א
בני ברק - גבעת זאב

מכון בני שלשים

בס"ד • פרשת בהר תשפ"ב

גליון מס' 60 • שנה ב'

דברי תורה מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א

כל השבעה שנים יום לשנה יש ג"כ שבעה ימים ויש כאן עוד שבת א' והבן ע"כ.

נמצא דבשנת השמיטה נתקן מה שלא שבתה הארץ שש שנים ביום השבת והיא שנת שמיטה שתשבות הארץ שס"ד ימים כנגד אותן שבתות. ובמלבי"ם פי דזהו שבת ביומא שביעאה תליין עיי"ש, כן הדבר בשנה השביעית אעפ"י שאין בה חריש וקציר ושבתה הארץ, עכ"ז היא הנותנת כח ומחיה לקרקע לשש שנים הבאות אחריה כמו שנאמר בשבת בראשית.

והנה כי שבת בראשית ע"כ. ויש להוסיף רמז לזה דהנה שמיט"ה עולה שני"ד שנת הלבנה, שמיט"ה מלא עולה שס"ד מכוון, ועה"כ שס"ה שנת החמה.

והיתה שבת הארץ לכם לאכלה. י"ל הכונה כמו"ש בזה"ק [ח"ב פ"ח ע"א] כל ברכאן דלעילא ולתתא ביומא שביעאה תליין, היינו שהשבת משפיעה ברכה ופרנסה לכל ששת ימי המעשה, כן הדבר בשמיטה והיתה שבת הארץ לכם לאכלה. ויש לרמז זה בדברי חז"ל [פסחים נב:] לאכלה ולא להפסד, כלומר ממצות שמיטה לא יבא הפסד ח"ו אלא להיפך לאכלה.

והעברת שופר תרועה בחודש השביעי בעשור וכו' תעבירו שופר וגו'. הנה בר"ה לא נזכר שם שופר רק יום תרועה וזכרון תרועה משא"כ בשופר דיובל. י"ל השופר של ר"ה אין ענינו להכרזה אלא רחמנא אמר תקעו ע"כ אין השופר תכלית המצוה אלא מכשירי מצוה. משא"כ השופר דיובל כל עיקרו להכרזה ע"כ השופר עצמו הוא החפצא דמצוה, לכן כתיב תעבירו שופר.

ושבתם איש אל אחותו. פירש"י השדות חוזרות לבעליהן. הקשה בשפ"ח דא"כ הכתוב מסורס דהלא כתיב איש אל אחותו משמע בעליהן חוזרין אל שדותיהם. וי"ל הנה כתיב [רות ד'] ויאמר הגואל לא אוכל לגאול פן אשחית את נחלתי וכו' וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים כל דבר שלף איש נעלו וגו'. וצ"ב מה היה חששו פן אשחית וכו', וגם מה ענין שליפת הנעל, גם למה נתבטל הענין הזה ונתחלף בקנין סודר, כדמקשו בזה"ק פ' חוקת [ח"ג ק"פ ע"א] וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים וגו', האי קרא אית לאסתכלא ביה, אי אינון קדמאי עבדי הסכמה דא בדינא דאורייתא, ואתו בתראי ובטלוה, אמאי בטלוה, והא מאן דבטיל מלה דאורייתא, כאילו חריב עלמא שלים, ואי לא איהו בדינא דאורייתא, אלא הסכמה בעלמא, אמאי נעל הכא.

וכתב דו"ר בספר מעגלי צדק לשבועות [ד"ה לא אוכל] הנה כתיב של נעלך מעל רגלך [שמות ג ה] פירשו שהוא

זכור את יום השבת לקדשו, כתיב ויברך אלהים את יום השביעי, וכתיב במן ששת ימים תלקטוהו וכו' והשביעי שבת לא יהיה בו, כיון דלא משתכח ביה מזוני מה ברכתא אשתכח ביה, אלא הכי תאנא כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין עיי"ש, כן הדבר בשנה השביעית אעפ"י שאין בה חריש וקציר ושבתה הארץ, עכ"ז היא הנותנת כח ומחיה לקרקע לשש שנים הבאות אחריה כמו שנאמר בשבת בראשית.

ולא תונו איש את עמיתו. פירש"י כאן הזהיר על אונאת דברים שלא יקניט איש את חבירו ולא ישיאנו עצה שאינה הוגנת לו לפי דרכו והנאתו של יועץ. י"ל דזה נרמז בתיבת ולא תונו לשון הנאה, פי' לא תונו לא תהנו, שלא ישיאנו עצה לפי הנאתו וטובתו של יועץ.

כי תבואו אל הארץ וכו' ושבתה הארץ וכו' שש שנים תזרע שדך וגו'. לכאורה היה לו להקדים שש שנים תזרע וכו' ואח"כ ובשנה השביעית, למה הסמיך שבת הארץ לביאת הארץ הרי כשנכנסו לארץ עדיין לא קיימו מצות שמיטה אלא ז' שנים אח"ז. עוד צ"ב מהו אמרו ושבתה הארץ לשון ממילא, הלא אין שביבת הארץ אלא ע"י ישראל שישבתו מעבודת הארץ. וי"ל דכל זמן שלא נכנסו לארץ לא היתה לארץ שום נגיעה לשבת הארץ, אך כשנכנסו לארץ מיד בכניסתם חלה על הארץ קדושה ונעשית שנת השמיטה בשנה השביעית, לכן הקדים ושבתה הארץ. וזהו שאמר כי תבואו אל הארץ מיד ושבתה.

שבת לך. פירש"י לשם ד' כשם שנאמר בשבת בראשית. הנה טעם למצות שמיטה כתב המטה משה בה' שבת ס' תע"ג והובא בעיר דוד פ' בהר ס' תקפ"ב ובתפארת הגרשוני פ' בחוקותי ובישמוח משה כאן וכן איתא במלבי"ם כי הנה חפץ הי"ת שישבות בשבת אדם ובהמה ושדות וכרמים כי בו שבת מכל מלאכתו, והנה בכל שנה יש נ"ב שבתות, נמצא דבששת השנים יש שיי"ב שבתות שגדל בהן תבואת השדה והכרמים, וכנגדן צריכין לשבות שנת השבע שנת השמיטה שהוא עולה שיי"ב חוץ מן נ"ב שבתות שהן בשנת השמיטה עצמה לפי שאין שבת מוציא שבת כי דיין שיפקיעו את עצמן, ונ"ב ושי"ב עולה שס"ד למנין שנת החמה וכו' עיי"ש באריכות. ובספר ישמוח משה ביאר דבריו דאף שאנו מונין לשנת הלבנה רק שני"ד יום מ"מ ע"י העיבורים נחשבת שנה שס"ה ימים והוי השבתות של ששה שנים שיי"ב שבתות כי בכל שנה יש נ"ב שבתות לשס"ד יום ועם הנ"ב שבתות של שנת השביעית הוי שנה שלימה שס"ד יום ועוד יום א' כי בצירוף

בהר סיני וגו'. ובתורת כהנים מה ענין שמיטה אצל הר סיני וכו' מה שמיטה מסיני אף כל המצוות נאמרו כללותיהן ופרטותיהן מסיני. פירש"י נ"ל שכך פירושה וכו'. ולכאורה אף אחר פירש"י עדיין צ"ב מאי נפקא מינה לן לדעת שכל המצוות ופרטותיהן נאמרו מסיני. וי"ל ביאורו, דהנה בודאי מוכרח שכל התורה כולה עם פרטותיה ניתנו בסיני ולא המתין הקב"ה עד ערבות מואב לכתחילה, ובהכרח כן הוא דהא אלמלא חטא המרגלים הלא היו נכנסים תיכף לארץ כמו"ש משה ליתרו נוסעים אחרנו וכו' [במדבר י ט], ולא הוצרך למשנה תורה בערבות מואב, רק מכיון שנתעכבו במדבר ל"ח שנה וכל אותן השנים לא היה הקב"ה נדבר עם משה הוצרך שוב לשנות כל התורה כולה בערבות מואב, ומה"ט נכתבו כאן מצות שמיטה ויובל לפי שעמדו עתה להכנס לארץ, אבל באמת נאמרה שמיטה בהר סיני עוד קודם אהל מועד וכדפי' הרמב"ן.

והנה כבר נתבאר במפרשים דלכאורה מצות שמיטה ויובל הן מצוות אחרונות שהתחילו לקיים למעשה בכניסתן לארץ וכדאמרין בגמ' [קידושין מ] תנא ר' יוסי אומר גדול תלמוד שקדם לחלה ארבעים שנה לתרומות ומעשרות חמישים וארבע שנה לשמיטין ששים ואחת ליובלות מאה ושלוש ע"כ. והטעם משום דלא התחילו למנות שמיטה אלא לאחר י"ד שנות כיבוש וחלוקה, וא"כ למה הוצרך לאמור עתה ס"א שנים קודם המעשה אלא ע"כ מכיון שעומדות היו רגליהם עתה ליכנס לא"י.

והנה לכאורה אחר שהתעכבו בני ישראל זמן ארוך במדבר ולא הכניסם ד' מיד לארץ ניתן פתחון פה למשטינים לומר דאמת כבר מתחילה לא היו עתידין ישראל ליכנס לארץ בצאתם ממצרים, וכמו שאמר מרע"ה [במדבר יד טז] ואמרו הגוים וכו' מבלתי יכולת וגו' ולכן תעו במדבר ארבעים שנה. ע"כ באו חז"ל להוציא מלבן של טועים ואמרו דמצוות שמיטה מוכח דאינו כן אלא מתחילה היה במחשבה להוליכין מיד לארץ, והא ראייה שהרי נאמרה מצות שמיטה בכל פרטיה ודקדוקיה בהר סיני ולא בערבות מואב קודם כניסתן לארץ, ואעפ"י שהיא מצוה אחרונה למעשה, ומכ"ש שכל המצוות כולן המוקדמות לשמיטה בוודאי נאמרו בהר סיני, והטעם משום שהיו אמורין ליכנס מיד לארץ ולקיים כל המצוות בכל פרטיהן ודקדוקיהן, ומוכח להדיא שאלמלא מעשה המרגלים היו נכנסים לארץ מיד.

ושבתה הארץ שבת לך. פירש"י לשם ה' כמו שנאמר בשבת בראשית. י"ל כמו ביום השבת שהוא הנותן כח לכל ששת ימי המעשה וכמו"ש בזה"ק [ח"ב פ"ח ע"א]

ענין פירוד הגשמיות מן הרוחניות, נעלך הוא הפסק ומחיצה ביניהם, והנה מה ששייך לאדם הוא קרוב לחלקי נפשו ושוורש נשמתו כמבואר בספה"ק ע"י באר מים חיים, והא דקונין ומחליפין יש לחשוש שמא אין רכוש זה מחלקי נפשו ולא תבא לו ברכה מזה, אך אם עושה עפ"י הלכה כדת תורה מזמין לו ה"ת חלקו המוכן לו. והנה לפנינו בישראל שלף איש נעלו רואה בעיני רוחו שזה אין שייך לשרשו ע"כ מ"אן בזה ולכן שלף איש נעלו תחלה להפריד הגשמיות. ולכן שפיר קאמר אשחית נחלתי שגם את מה שהוא שלי מתחלה יהיה נשחת אם אקח לצרף מה שאינו משורש נשמתי, ולכן מפרש אח"כ איך היה סברא לזה ואמר כי לפנינו בישראל שלף נעלו וכו' והלא ברור הקודש שאינו משורש נשמתו ולכן מ"אן בכך, וזהו מ"ש בפיוט חומד ומתאוה שאינו שלו שאינו מחלק שורש נשמתו, גם מה שיש לו מתחלה אינו שלו עכ"ל.

ולפ"י י"ל דהנה בבא היובל יחשוש בעל השדה מעיקרא לשוב אל אחוזתו מאחר שמכרה כבר אולי אין לו שייכות לרכוש זה ולא יתברך ממנה, אדרבה עוד שחית את נחלתו, ע"כ אמרו תורה ושבת איש אל אחוזתו, ביוכל יחזור להל לשרשו ושוב תהיה לו אחיזה בשדהו. וזה שפרש"י 'השדות חוזרות לבעליהן'.

בשנת היובל חזאת תשובו איש אל אחוזתו.

יש לבאר לענין חג השבועות, דכתיב [ויקרא כג ט] תספרו חמישים יום, יום רמז לשבועות, ו' לחדש סיון מ"י הוא יום החמישים לעומר, והנה יובל הוא עולם הבינה, חמישים שערי בינה, בינה היא תורה, כטעם כי היא חכמתכם ובניתכם, וכן תשובה כמו"ש [שערי צדק] ולבבו יבין ושב ורפא לו. וז"ש בשנת היובל חזאת תשובו, זאת היא התורה"ק כמו"ש וזאת התורה אשר שם משה וגו', תשובה פ"י תשובה, והיינו דביום השבועות חזאת יום החמישים ונקרא יובל, הזאת תשובה, יוכל כל אחד לזכות לתורה בינה להבין ולהשכיל בתורה, ולתשובה ותיקון, תשובו איש אל אחוזתו.

וכי תמכרו וגו' אל תנו איש את אחיו.

זו אונאת ממון. וכתב הרא"מ כיון דתמכרו וקנה בממון קמיירי. אבל בתורת כהנים אמרו יכול זו אונאת דברים, כשהוא אומר ולא תנו איש את עמיתו הרי אונאת דברים אמורה הא מה אני מקיים אל תנו איש את אחיו זו אונאת ממון. והקשו המפרשים למה הוצרכו ללמוד מזה, פשיטא דכיון דכתיב וכי תמכרו ממכר אל תנו בודאי באונאת ממון איירי. ונראה ליישב עפ"י דרשת חז"ל שהביא רש"י מניין כשאתה מוכר מכור לישראל חברך ת"ל וכי תמכרו ממכר, לעמיתך מכור, וכן או קנה מיד עמיתך. ולפי זה היה מקום לומר דאם ישראל מוכר או קונה מיד נכרי בשעה שיכול למכור לישראל, הרי במעשה זה הוא גורם לו צער והוי אונאת דברים, ובפרט אם עושה כן בכונה תחילה על מנת לצער, ואז היה פירוש הכתוב וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תנו איש את אחיו, כלומר אל תאנה אותו ותצערו אלא תמכרו לו או תקנה ממנו, וא"כ ס"ד דהאי אל תנו איש את אחיו הוא לאו דאונאת דברים, לכך אמרו שאינו כן שהרי אונאת דברים כתיב להלן ולא תנו איש את עמיתו.

ולא תנו איש את עמיתו.

לעיל גבי אונאת ממון כתיב איש את אחיו וכאן כתיב איש את עמיתו וצ"ב. ונראה לבאר דהנה חז"ל דרשו עמיתך עם שאתך בתורה ובמצוות [ב"מ טז], ופ"י רבינו מהר"ל בחידושי אגדות שם וז"ל, פ"י לשון עמיתו בכל מקום ר"ל שהוא עמו לגמרי בכל דבר ורואה נאמר על חבריו דוקא, ורז"ל ידעו ענין הלשון על אמתתו ולפיכך ידעו שזה הלשון אמתתו פ"י עם שאתך, וזה הלשון מורכב מן עם ומן אתך, ור"ל שהוא אתך בתורה ובמצוות וכו' עיי"ש. וכונתו היא כי תיבת עמיתך משמעה שהוא וחבירו שווים לענין איזה דבר, וכמו"ש [זכריה יז ג] רועי ועל גבר עמית, פירש"י שחברתי אלי לשמור צאני כמוני עיי"ש. אבל אין זה ענין רע וחבר. והרד"ק בשרשי רצה לפרשו משורש לעומת, היינו שעומד לעומתו ותו לא, וזהו עמיתך פ"י שהוא שווה לך לענין זה שחייב בתורה ומצוות כמון, אבל אחיו ענינו אהבה ואחווה והוא יותר מעמית.

ומעתה מובן היטב, דהנה התורה דברה בהוה, ולכן באונאת דברים כתיב לא תנו איש את עמיתו, פ"י אסור לצער בדברים לכל בר ישראל, ולא כתיב אחיו כי אין דרך אדם לאנות את אחיו ורעו הטוב בדברים, אבל לעיל גבי אונאת ממון זה מצוי בכל אדם כיון שמורה היתר לעצמו אפי' לגבי רעו וידידו שכן הוא דרך מקח וממכר וכו', לכן כתיב אל תנו איש את אחיו.

ובזה מיושב מה שהקשה הרא"מ דאי ס"ד דאל

מאמר לשנת השמיטה מתוך הקדמת כ"ק אדמו"ר שליט"א למסכת שביעית תלמוד בבלי

בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו וגו'. הנה איתא בזוה"ק [ר"מ בהר ק"ה ע"ב] שמיטה שכינתא תתאה דאיהי משבע שני, יובל אימא עלאה בינה איהי לחמשין שני ובה איתייחסין ישראל במפקנותיהן מן גלותא הה"ד ואיש אל משפחתו תשובו ע"כ. פירוש, שמיטה סוד שכינה התחתונה היינו בחי' מלכות ה' אחרונה שהיא המדה השביעית ובה שורש הנפשות, ויובל אימא עלאה בינה סוד המשימ שורש בינה ובה שורש הנשמות, ובה יתייחסו ישראל בצאתם מן הגלות כי אז יעלו כל הנשמות לשרשם שבבינה בחי' איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו. ובזוה"ק פ' ויצא [קנ"ג ע"ב] עה"פ ואמר אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה וכו', ת"ח בכל אתר יובלא סתים דלא אתגליא ושמיטה אתגליא ע"כ. וכתב רבינו האריז"ל [שע' הפסוקים ויצא] סוד היובל שהוא ה' עלאה בחי' לאה הנקרא עלמא דאתכסיא ושמיטה ה' תתאה בחי' עלמא דאתגליא, וזה סוד מ"ש מן העולם עד העולם. ובליקו"ת טעמי המצות פרשת בהר נתבאר כי בשבת יש עליה ושביטה לכל י"ס דאצילות, אך בשביעית אין עליה ושביטה רק למלכות דאצילות לבד כי שאר י"ס דאצילות נשארים במקומם ואין להם עליה כלל וזהו ושב ורפא הארץ, והיתה שבת הארץ, פ"י שתעלה הארץ לה' שהוא ז"א, אך אינו עולה עד חג"ת כמו בשבת שא"כ אין שביטה הארץ לבד רק גם לנה"י דז"א אך עתה אין שביטה רק לארץ כי היא לבד עולה, ואע"פ שג' עולמות ב"ע עולים כל ה"ס עכ"ל נגמא שמיטה אינה רק עד מלכות דאצילות, וזהו שבת הארץ, וז"ש בזה כי שמיטה בה' תתאה ויובל בה' עלאה, וסוד היובל הוא שיש לה כל מציאות השביעית רק שיש בה תוספת אחר והוא שיש עליה באצילות ג"כ כי ה"ז"א עולה עד הבינה שהיא ה' עלאה וכו', ובשבת מ"ש שנעשה בחול על ידי תפילתנו נעשה מעצמם, כי בהכנס ליל שבת חזרה להיות המלכות פנים בפנים עם ה"ז"א, ואמנם כל תפילתנו אינו אלא להעלותם ממקומם ממדרגה למדרגה עד א"א כנודע, נמצא מה שנעשה בחול ע"י תפילתנו שהוא להחזיר פנים בפנים בהיותם במקומם למטה, הוא נעשה מעצמו ביום השבת, ומה שיוספת אז על ידינו הוא להעלותם למעלה ושגם שם יהיו פנים, ואולם ב"ע"י ובהו"ל המועד ובר"ח הם גם שם עליות ע"י תפילתנו אלא שאין עליותיהם שוין כנודע, נמצא שאם היינו עושים מלאכה בימים אלו כ"א לפי מדרגתו היה ח"ו נראה כמטיל פגם למעלה שהם צריכים למעשה התחתונים וזהו גרעון ופגם ח"ו, ואמנם בשביעית אין עולין אלא מאליהן כנזכר ולכן אסור בכל עבודת הקרקע ואך הפסחית מותרין להם עולין מאליהן אבל מה שאדם מעלה ע"י פעולותיו איסור וכו' עיי"ש עוד.

ומעתה יאר לנו בס"ד טעם נפלא למה דייקא מצוה זו סגולתה לשבור עול הגלות מעל צוארנו ולקרב עת גאולתנו ופדות נפשינו. דהנה נודע שכל תכלית עבודתנו בתורה ותפלה וקיום המצות היא להעלות המלכות לבינה ולהשיב ה' תתאה לה' תתאה כנרמז בתפלת תשובה' ה' תשוב ה' ה', כמו שכתב בפע"ח [שער ק"ש פרק י"ב] וז"ל, ואמנם הפסוק אומר תנו עוז לאלקים וגו' כי כביכול הש"י צריך כח ועזר מן ישראל ע"י מעשיהם, והנה המלכות נפלה בעונותינו וגם כשרוצה לעלות צריך שיהיה ע"י זכויותינו כי עונותינו מפילים אותה וא"כ עתה אי אפשר לעלות לה אם לא יהיה בנו צדיקים גמורים אשר יש להם נשמות קדושות שיש להם כל לעלות עד מקום הבינה ועל ידיהם תעלה המלכות כנזכר בתיקונים כי ישראל איננו גדפין דשכינתא להעלותא למעלה, והנה לטעם זה הגלות מתעכב ומתארך בעונותינו כי אין בנו מי שיכול לעלות למדרגה זו, כי אם היה בינינו מי שיכול לעלות שם נשמתו אז היה מעלה אל המלכות גם היא והיה היותו נעשה תיקונה והיתה ממחרת לבא קץ הגאולה, אך עתה אין יכולת לעשות זיווג כתיקונה למעלה ומפני זה הקץ מתארך, וכמעט רוב צרות והרעות של אדם בא מן זה הנ"ל, ואמנם על כל זה יש קצת תיקון במה

ועפ"י הדברים האלה זכינו להבין מ"ש בגמ' [חגיגה ג:] מעשה ברבי יוסי בן דורמסקית שהלך להקביל פני רבי אלעזר בלוד אמר לו מה חידוש היה בבית המדרש היום אמר ליה נמנו וגמרו עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית [פרש"י מעשרין עכשיו מעשר עני בשביעית, שהן היו זורעין בשביעית כדאמרין לקמן שלא קידשוהו עולי גולה כקדושת הארץ] אמר לו יוסי פשוט ידך וקבל ענין [פרש"י הוקשה בעיניו שנתן טערה לאותו דורש והלא מימות אנשי כנסת הגדולה היתה תקנה זו], פשוט ידיו וקבל ענינו, בכה רבי אלעזר ואמר סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם, אמר לו לך אמור להם אל תחשו למניינים וכו', תנא לאחר שנתיישב דעתו אמר יהי רצון שיחזרו עיני יוסי למקומן וחזרו ע"כ. ולכאורה כל המאמר תמוה, א' למה הקפיד ר' אלעזר על ר' יוסי הלא הוא זה ששאל ממנו לומר לו חידוש מבית המדרש, ב' פשוט ידך וקבל ענין למה הענישו בעיניו דייקא, ג' אמרו סוד ד' ליראיו וגו' לא שמענו כאן שום סוד, ד' יהי"ח שיחזרו עיני יוסי למקומן בתחילה פאי קסבר ולבסוף מאי קסבר.

ויש לפרש עפ"י המבואר בדברי רבינו האריז"ל [ליקו"ת פ' דברים] דז' עממין הם ז' קליפות של כלים הנשברים ואי יצא מהם כל הקדושה, אבל של ג"ר עדיין היה בהם קדושה והם קני קניו קדמוני, ולעתיד בע"ה יגמרו לצאת כל הקדושה אז גם מהם לא נהיה כל נשמה והם שעיר עמון ומואב. ועוד כתב [שם פ' וירא] עמון ומואב הם ב' קליפות אחוזה ב' הה"ן שבשם, כי עמון ה' עלאה בינה, מואב ה' תתאה מלכות עיי"ש. ולפ"י יש לרמוז מ"ש ר' יוסי עמון ומואב מעשרין בשביעית פ"י שיש להם אחיזה ב' הה"ן שהם מספר עשר, וכל זה מחמת השבירה שגרם מיתת ז' מלכים שהם ז' מדות, וזהו מעשריה"ן בשביעית. והנה נודע דהשבירה היתה באורות העינים, וזה שהשיב לו ר' אלעזר יוסי פשוט ידך וקבל ענין היינו פירש לו בדרך רמז טעם הדבר דעמון ומואב מעשרין וכו' שהוא מחמת השבירה באור העינים. וז"ש לסיומא דמילתא יהי רצון שיחזרו עיני יוסי למקומן, יוסי גימ' אלהים, פ"י יהי רצון שזוכה לתיקון השלם לעתיד לבא וישובו בחי' העינים כביכול למקומן ושוב לא יהיה לעמון ומואב אחיזה בינה ומלכות. וזה שכתב ר' אלעזר על גלות השכינה ואמר סוד ד' ליראיו ובריתו להודיעם, משום דכל הדבור ביניהם היה בדרך סוד, והבן.

ואוסף עוד פרפרת, הנה המפרשים וספרי המצוות כתבו בטעם מצות שביעית לקבוע בלבנו שרשי האמונה כי ששת ימים עשה ה' את הארץ וכל אשר בה וביום השביעי שבת ע"כ. ויש ליתן לזה רמז בכתוב [בראשית ג] כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא, שבת מכל עולה בגימ' שביעית חושבנא דדין כחושבנא דדין. ועל מה שהובטח לנו מפי הבורא ית' כי ע"י קיום מצות שביעית נזכה לשיבת ארץ ישראל [ז' רמז שביעית עולה במכוון והי"ח כ"י תבא"ל א"ל הארץ] שמתה"ל [נה], ועל מ"ש דמכח מצות שביעית הארץ בשביעית יושפע לנו שפע ברכה והצלחה לשלש שנים, יש ליתן סימן לדבר שביעית בגימ' ויפר"ץ הא"ש מא"ד מא"ד [בראשית ל מג].

תנו איש את אחיו זו אונאת דברים, מנא ליה באמת לומר שאזהרה זו היא באונאת ממון והאחרת באונאת דברים ולא להיפך עיי"ש, אך לדברינו אתי שפיר דהלשון מוכיח, איש את אחיו שייך בממון ואיש את עמיתו שייך בדברים כנ"ל.

וישבתם לבטח עליה. פירש"י שלא תדאגו משנת בצורת. צ"ב דהא כבר הובטח ונתנה הארץ פריה ואכלתה

לשובע, א"כ למה זה ידאגו. ויש לומר על פי דברי ההפלאה עה"פ והריקויות לכם ברכה עד בלי די [מלאכי ג], ואמרו חז"ל [שבת לב:] עד שיבילו שפתותיכם מלומר ד', וקשה דהכתוב נתן ברכה בלא הגבלה עד בלי די ובאו חז"ל ונתנו קצבה עד שיאמרו די. ויתירץ דריבוי הברכה בכמות אינה ברכה כיון שע"ז מתרבה הדאגה שכן מי שיש לו מנה רוצה מאתיים [קהלת רבה פ"א ל"ז], ולכן הוסיפו חז"ל ברכה שיהיה להם

המשך בעמ' הבא

מראש צורים אראנו

תולדות אבותינו ורבותינו הקדושים זיע"א

בקאסאן היה נהוג לחלק אחת לשנה את מסכתות הש"ס לבעלי בתים ובסיום השנה היו עורכים סיום הש"ס כנהוג בהרבה קהילות. איש א' שהיה דר בגלילות קאסאן והיה חשוך בנים ל"ע רגיל היה לבא אל רבינו הבני שלשים כל יומא דפגרא ולבקש על זש"ק, פעם א' הגיע בשעה שנערך סיום הש"ס בראשות רבינו, הגבאים עברו בין המסובין וחילקו את מסכתות הש"ס כרצונם וגם הוא הצטרף ללמוד מסכת אחת, לפתע רמז לו רבינו שיקרב אליו ושאלו איזו מסכת בחרת לך, השיב מה שבחר, נענה רבינו ואמר, ואני אומר לך שתקח לך מסכת עירובין, וייל דארט וויא סאיז דא א עירוב מעג מען טראגען, וכך עשה ולפקודת השנה נולד לו בן.

פעם ישבו מקורבי רבינו האור מלא בנוכחותו וסיפרו מגדולת אביו רבינו **שלשים**, אמר א' שבשכנו לישון בלילה נרדם כרגע ברצונו, ופעם אחת כשהיה על אם הדרך התאכסן אצל בע"ב א' ובשכנו לישון לא היה יכול להרדם, קרא לגבאי ר' נטע והורה לו לבדוק בכל פינות החדר אולי נמצא שמץ דבר שמפריע את שנתו, ר' נטע חיפש בכל פינה ולא מצא דבר לבסוף נגש אל ארון הספרים והנה החומש עם פ"י הביאור למ"ד נמצא שם, אמר ר' נטע לרבינו לא מצאתי מאומה מלבד החומש הזה, אמר רבינו אכן נודע הדבר קח והולך אותו חוצה שאף תחת קורת הגג הזה לא ימצא וכן עשה וכשב החדרה כבר היה רבינו ישן. רבינו האור מלא האזין לסיפור זה ואמר אין זה רבותא כ"כ, גם אצלי קרה כשלנתי במלון א' ולא יכולתי להרדם אמרתי אבדוק קודם את הכר שמתחת לראשי הגבהתי והנה ערימת קלפים (קארטין) השלכתי אותה חוצה ומיד ישנתי אז ינוח לי.

יהודי א' שהה עם זוגתו יותר מעשר שנים ולא נפקד בזש"ק ובכל פעם שהזכיר את ענינו לפני רבינו **שלשים** לא הבטיחו וכמעט שהתייאש, פעם אחת עמד והפציר בו ע"ד מאד, רבינו השיב לו שיבא אליו על שש"ק פ' אמור ותהיה לו ישועה, הלך שאל מדוע דוקא בפ' אמור, השיב רבינו כי אז קוראים שור או כשב או עז כי יולד... בת שחוק נתפשטה על פני הנוכחים שם, הרגיע רבינו והסביר, כונתי משום שאז קוראים את כל המועדים, ואכן באותה שנה נולד לו בן.

הילוכם בקודש

עובדות והנהגות מרבותינו הקדושים מקאסאן צוקל

מנהגי שבת קודש

פד. ברכת יוצר עד סיום א"ל אדון אמר בעמידה אף כשאחר היה הש"ץ.
פה. הכל יודוך והאל הפותח וכו' שבברכת יוצר אור אמרו הש"ץ ואחר כך הקהל פסוק בפסוק, וכשהגיע הש"ץ עד אפס בלתן ומי דומה לך גמורו הקהל את כל הקטע עד סופו, ואחר כך אמרו הש"ץ.
פו. בשבתות מיוחדים כגון בשבת ראש חודש, שבת חנוכה, ארבע פרשיות ושבת חול המועד, היה רבינו בעצמו הש"ץ לתפילת שחרית ויגן אז גם בה"ל הפותח כל קטע שני בסירוגין, דהיינו הקל הפותח, מה רבו, אלקי עולם, וביום טוב שחל להיות בשבת יגן בה"ל הפותח את כולו עד אין ערוך לך.
פז. א"ל אדון וכו' היו מזמרים, ולפעמים התחיל יגון אחר מהיר על שני הקטעים האחרונים שבהזמר א"ל אדון.
פח. בשבת ויום טוב אמרו אהבה רבה במקום אהבת עולם, ברכת אהבה רבה אמר רבינו בקול אף כשלא היה הש"ץ מוהאר עיינו או מאבינו אב הרחמן עד קוממיות לארצנו, ואחר ברכת אהבה רבה עונים אמן.
פט. כשרבינו בעצמו היה הש"ץ ישב על מקומו כשסיים לומר א"ל אדון ובהגיעו לתיבות להקדיש ליוצרם בנחת רוח, עמד ממקומו, ושוב ישב כשהתחיל לומר לא-ל ברוך נעמימות יתנו, ועמד באמרו המחדש בטובו וכו', ושוב ישב כשהגיע לואהבת וכו' שבקריאת שמע, ובסיימו ה' אלקיכם אמת הגביה עצמו מעט, ובהגיעו לתיבות תהלות לא-ל עליון עמד ממקומו.
צ. בדרך כלל לא זימר רבינו ממקומך לבד משבתות שבהם זימר גם הא"ל הפותח, ובמים טובים זימר גם כן לעתים רחוקות בממקומך.
צא. בהוצאת הספר תורה אמר רבינו אחד הוא אלקינו גדול אדונינו קדוש "ונורא" שמו.

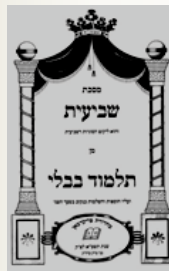
פ. קודם התפילה בצפרא דשבתא, אמר רבינו האור מלא השערי ציון של שבת בבוקר, וכן היה לו שיעור במסכת שבת. אח"כ לבש טליתו ובשעה תשע נכנס במהירות לבית המדרש כשסידור ר' אשר בידו, וישב על כסאו מעט ומיד קם ואמר (כשהשטריימל עדיין על ראשו וטליתו על כתפיו) הנני מוכן ומזומן להתפלל וכו' ואני ברוב חסדך וכו' רבוננו של עולם בזכות שלושת אבותינו וכו', אדון עולם וכו', ולא אמר פרשת העקידה בשבת קודש, ולא אמר הפסוקים ובוים השבת וגו'. וכן לא אמר התפילה רבון העולמים אתה צויתנו להקריב וכו' אלא אמר פסוק ושחט אותו על ירך וגו' אחר פרשת התמיד, והיה מסיים כל פרק בקול רם ובמתינות, ואחר רבי ישמעאל אומר, אמר קדיש דרבנן.
פא. בשנים קדמוניות נהג מיד אחר קדיש דרבנן להניח הטלית על ראשו מעל השטריימל עד אחר סיום התפילה, ובשנים האחרונות הניח הטלית על ראשו ולא על השטריימל, וכשלא היה רבינו בעצמו הש"ץ הוריד הטלית מעל ראשו והניחו על כתפו ולבש השטריימל על ראשו, ובדרך כלל לא היה רבינו בעצמו הש"ץ לפסוקי דמזמרה.
פב. בהודו דלגו הפסוק והוא רחום, פסוקי ה' מלך אמר הש"ץ שתי פעמים ואחר כך הקהל, ואחר כך אמר והיה ה' למלך וגו' ולא אמר פסוקי הושיענו וגו', הפסוק אורך ימים אשביעיהו וגו' לא כפלו רק במוצאי שבת קודש, הלל הגדול אמרו פסוק בפסוק, השירה גם אמרו פסוק בפסוק מויושע ה' וגו' עד אחר הפסוק ה' ימלך לעולם ועד.
פג. רבינו אמר בקול מתחילת נשמת כל חי עד אחר שוכן עד אפילו כשלא היה בעצמו הש"ץ לפסוקי דמזמרה, ולפעמים התחיל לומר בקול מהתיבות ואילו פינו מלא שירה כים, או מעד הנה עזרוננו רחמיך.

יפוצו מעינותיך חוצה

מהנעשה ונשמע ב"מכון בני שלשים"

מסכת שביעית – תלמוד בבלי

ידוע אשר הלכות שמיה כללותיה ופרטותיה נתבארו במשנה מסכת שביעית, אך לא זכינו לגמרא שלה מסדר תלמוד בבלי כי אם לגמרא ירושלמית בלבד כמו שאר מסכתות מסדר זרעים.
במסכת שביעית – תלמוד בבלי נאספו כל סוגיות הגמרא המפוזרות בש"ס בבלי השייכות למתניתין דמסכת שביעית דבר דבור על אופנו ועל מקומו בלא שום שינוי והוספה זולתי לשון הגמרא מרישא עד גמירא, וסביבו פירש"י ותוספות כפי אשר באו במקומם איש על מחנהו ואיש על דגלו כמתכונתם וכתבניתם, ואין לך בו אלא חידושו זהו פירש"י על המשניות דשביעית, והם מלוקטים מכל מקום בש"ס שנזכר דבר מדברי המשנה ופירשם רש"י, משם נקבצו ונסדרו לפרש המשנה כהלכתה. ועל צבאם באו ציוני מסורת הש"ס עין משפט ותורה אור השלם, הפסוקים הובאו במלואם על שולי הגליון, כן צויין מקור כל סוגיא בתחילתה, ועוד בשולי הדף מעט הערות וציונים אשר יכלו שני חילופי שיטות ושינויים מתלמוד בבלי לתלמוד ירושלמי באותה סוגיא וכן ביאורים לדברי המשנה היכן שלא נמצא להם פירש"י, גם הערות וחיידושים בדברי הגמ' מלוקטים ממפרשים ראשונים ואחרונים, ונקראו בשם **הצבי והצדק**.
הספר ערוך כמתכונת גמרא מתלמוד בבלי באותיות חדשות ומאירות עינים ונדפס בסופו גם תוספתא עם פירוש חסדי דוד והלכות שמיה ויובל להרמב"ם הוצאת שבותי פרנקל ז"ל. ו"ל ע"י המכון בשנת תש"ס מהדורה ראשונה, ומהדורה שניה בשנת תשס"א.
ונחתום בדברי כ"ק אדמו"ר שליט"א בהקדמתו לספר זו"ל: אלה אזכרה את אשר נעשה, בהיותי משתדל בעומס המלאכה, בדקדוק רב ומתוך מורא, להוציא דבר מתוקן מהחל עד כלה, ות"ל שזכינו להשלימה עד צאתה לאורה, ותחזינה עיינינו כי מעתה יש לה למסכת שביעית גם בש"ס בבלי גמרא, ויה"ר שיעלה לרצון לפני נותן התורה, ורבנן ותלמידיהו יקדמו פניה ברננה, ובזכות הלימוד והעסק במצות שמיה בודאי נזכה לברכותיה שהובטחו בתורה ולשבת בחצרות בית ד' בארץ הקדושה נחלה ומנוחה בקדושה ובטהרה. ואם כי זכינו ת"ל כהיום הזה לראות קומץ אנשי קודש החרדים לדבר ד' גיבורי כח עושי דברו עמא קדישא דנטרין שביעית כהלכתה ומקדישים אדמתם כדת של תורה ה' עליהם יחיו, אבל בעוה"ר עדיין לא נושענו, נחלתנו היתה לזרים פורקי עול משלו בה, באדם פריצים וחילולו, עשיקא אנן ובחשוא כשרין ואין לנו להשען אלא על אבנינו שבשמים ולזעוק אליו והוא ברחמינו הרבים ישמע שועתינו ויקבץ נדחנו מארבע כנפות הארץ ויוליכנו קוממיות לארצנו וישלח לנו משיח צדקנו במהרה בימינו אמן סלה.

המשך דברי תורה מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א

קודם שעת דחקו, ושכרו שימלטהו ד' מיום רעה פ' קודם שיקרא ויבקש ימלטהו ד' מצרה לגמרי.
ובזה יש ליישב נמי קושיית התוס' שהובא לעיל מהא דקאמר בגמ' חגיגה דהמציא מעות לעני בשעת דחקו מקרי צרות וכו' ואילו הכא קאמר עליו הכתוב אומר אז תקרא וד' יענה. ולהלן י"ל בפשיטות דהנה פירש"י שם דמציא מעות בשעת דחקו היינו בשעת הדחק ולא קודם לכן להחזיקו שלא יפול, והוא כפירש"י כאן ע"פ והחזקת בו אל תניחנהו שירד ויפול ויהא קשה להקימו אלא חזקהו משעת מוטת היד. והנה זה המלוא לא עשה כן אלא המתין עד שעת דחקו של עני, והנה גם זה קיים מצות צדקה אלא דאנו משוכח ומקרי צרות רבות ורעות כדלעיל, ולכן עליו הכתוב אומר אז תקרא וד' יענה, פ' מדה כנגד מדה, דאם היה מלווה לעני קודם שעת דחקו היה נענה קודם שיקרא כמו"ש טרם יקראו אני אענה, אבל מכיון שהמתין ולא המציא מעות לעני אלא בשעת דחקו ממש דמיקרי צרות רבות וכו' ע"כ גם הוא לא יענה אלא כשיקרא בשעת דחקו וכמו"ש אז תקרא וד' יענה תשוע ויאמר הנני, ולא קשיא.
ויש להוסיף עוד בענין זה, דהנה אמרו חז"ל [כתובות נ.] אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת, וכי אפשר לעשות צדקה בכל עת דרשו רבותינו שביבנה ואמרי לה רבי אליעזר זה הזן בניו ובנותיו כשהן קטנים, רבי שמואל בר נחמני אמר זה המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו ומשיאן ע"כ. וצ"ב וכי מה צדקה היא זו ומאי רבותיה כ"כ הרי כל אדם זן את בני ביתו הקטנים וכן דרכו של עולם. וי"ל הכונה על אותו אדם שהוא טרוד לזון את בני ביתו הקטנים וטפלי תליא ביה ועכ"ז אינו משתמט מלתת צדקה לעניים אפי' לעת כזו, עליו נאמר עושה צדקה בכל עת, וכן מי שמגדל יתום ויתומה בתוך ביתו ומשיאן, לכאורה היה יכול להשתמט מלתת צדקה לעני באמתלא כי הוא טרוד במצוה וכבר גידל יתומים וכו', אף על פי כן נותן צדקה גם לעת כזו, זהו העושה צדקה בכל עת.